

KAUHEA NAINEN

Naisruumiin rajalla

tiivistelmä

Kauhea nainen – naisruumiin rajalla käsittelee naisen ruumista kohtaan tunnettua kammoa ja sitä seuraavaa kieltämistä. Pohdin abjektin käsitteen kautta, miten rajapinnalla olevat kuukautisveri ja ihokarvat on kiellettävä ja poistettava, jotta hyväksytty naiseus olisi mahdollista saavuttaa. Keskeisenä päätelmänä on, ettei naisruumis ole itsestään hyväksyttävä vaan se on muokattava sellaiseksi. Normista poikkeamisella on näet merkittäviä seurauksia siihen, miten naiseen suhtaudutaan ja millaiseksi hänet arvioidaan.

Asiasanat: naiseus, naisruumis, abjekti, luonnollisuus

abstract

A Terrifying woman – on the border of female body deals with the dread of female body and the subsequent denial. Through the concept of abject I reflect on how menstruation blood and body hair must be denied and removed so that accepted femininity can be reached. A key conclusion is that female body is not acceptable as it is and it has to be altered to be such. There are considerable consequences on how woman is regarded and how she is judged if she does not follow the norm.

Indexterms: woman, woman's body, abject, naturalness

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Luonnollinen, nainen, luonto	
2.1. Luonnollinen on luonnollista	4
2.2. Nainen ja luoto	4
2.3. Likainen luonto	5
3. Kauhea abjekti	
3.1. Abjekti?	6
3.2. (Nais)ruumiin abjektius	7
4. Karvainen nainen	
4.1. Naisellinen nainen	8
4.2. Karva abjektina	9
4.3. Karva-asenteet	10
5. Verinen nainen	
5.1. Veri abjektina	12
5.2. Vuotavaan naiseen asennoituminen	13
6. Lopuksi	14

Lähteet

1. Johdanto

Kauhea nainen. Naisessa ja naiseudessa tuntuu olevan jotakin pelottavaa ja uhkaavaa. Hänen ruumistaan on muokattava. Hänen on vaiettava sen toimintoista. Hiljeneminen on kultaa, mutta sillä ei saavuteta aitoa hyväksyntää; sanomatta jättäminen ei näet poista todellisuutta. Takaraivossa toistuu jatkuva kuulutus: naisen ruumis ole hyväksyttävä sellaisenaan. Kuukautisveri on muutettava siniseksi, jotta sen voi esittää televisiossa. Tuotteita saa siis myydä julkisesti, mutta oikea käyttötarkoitus on värjättävä loukkaamattomaksi. Aivan kuin punainen väri olisi liian todellista. Kukaan kun ei halua muistaa, että kuukautissiteet ja tamponit ovat tarkoitettu juuri veren imemiseen. Mainokset kuvastavatkin hyvin vallitsevia asenteita. Naisille myydään karvojen poistoon tarkoitettuja tuotteita, mutta mainoksissa esiintyvät naiset ovat yhtä karvattomia mainoksen alusta loppuun. Karvanpoistoaineen, höylän tai muun samaan tarkoitukseen suunnitellun tuotteen käyttö kyllä demonstroidaan, mutta nainen ei vaikuttaisi sitä edes tarvitsevan. Oikea nainen kun on aina karvaton.

Pohdin naiseen ja erityisesti naisen ruumiiseen liittyvää kammoa abjektin käsitteen kautta. Keskityn tutkielmassani kuukautisiin ja kuukautisvereen sekä naisen karvaisuuteen. Olen valinnut nämä ruumiillisuuden muodot kummankin eri syistä. Kuukautisveri on selkeästi ja yksinomaan naisen ruumiin erite. Se erottaa sukupuolet toisistaan, ja siihen on perinteisesti liitetty hallintaan ja eristämiseen johtaneita uskomuksia. Lisäksi kuukautiset ja niiden tabuasema ovat aiheen viime aikoina nousseet jossain määrin julkiseen keskusteluun. Tämä on tapahtunut esimerkiksi sensuroinnin (The Telegraph 30.3.2015) ja (nais)urheilijoiden antamien lausuntojen ansiosta (The Guardian 21.1.2015). Karvojen ajelu on puolestaan mielenkiintoista sen jokapäiväisyyden, huomaimattomuuden ja normatiivisuuden vuoksi. Itsestään selvänä pidettyä asiaa ei helposti kyseenalaisteta, ja juuri sen vuoksi sen niin sanotusta keinoitekoisuudesta on tärkeä muistuttaa. Aloitan naisruumiin käsittelemisen kuitenkin luonnolla, sillä juuri naisen luontoa yritetään normeilla ja hiljaisuudella hallita.

2. Luonnollinen, nainen, luonto

2.1. Luonnollinen on luonnollista

Luonnolliseksi nimeämien ei ole neutraalia tai vastaansanomattomaan totuuteen nojaavaa. Kun jokin asia palautetaan luontoon ja siten luonnollistetaan, siitä tehdään vastaansanomattonta. Luonnollinen on aitoa, oikeaa ja normaalia, synnynnäistä (Kielitoimiston sanakirja), eikä sitä vastaan näin ollen ole hedelmällistä taistella; asiat ovat niin kuin ne ovat ja niin kuin niiden kuuluukin olla. Tästä syystä sanaan luonnollinen sisältyy huomattavan paljon valtaa: Luonnollinen on hyväksyttävää, luonnoton ei. Epänormaali, luonnonvastainen, poikkeava ja perverssi (mp) ei voi kuulua toimivaan yhteiskuntaan, vaan se on muokattava ja parannettava siihen kelpaavaksi tai suljettava kokonaan sen ulkopuolelle. Luonnottoman leiman saaminen johtaa tämän vuoksi eristämiseen, tavalla tai toisella.

Sanoilla on valtaa, ja niillä hallitaan ja hahmotetaan maailmaa. Ne eivät ole värittömiä, hajuttomia ja mauttomia, eikä sanojen ja kielen käyttö ole missään nimessä puolueetonta. Se, miten merkitsijät (mitä sanotaan) ja merkityt (mistä sanotaan) yhdistyvät toisiinsa, heijastaa yhteiskuntaa ja sen arvoja. Luonnollinen ei siis itsessään ole luonnollista tai luonnoton luonnotonta, vaan yhteiskunta arvottaa sanoilla jotkin asiat hyväksytyiksi ja toiset kielletyiksi.

Luonnollinen on siis normaalia ja luonnoton epänormaalia. Normaaliin ei kiinnitetä huomiota, kun taas epänormaali vetää katseita, ja jopa paheksuntaa, puoleensa. Normaalin ja epänormaalin, luonnollisen ja luonnottoman merkitysten sekoittumisen ja niihin sisältyvän arvolutauksen huomaa erityisen selvästi tilanteissa joissa, kaiken järjen mukaan, luonnottomaksi nimetyn asia on luonnollista: esimerkiksi naisen kyky kasvattaa karvaa muuallekin kuin pääläelleen ei kuuluisi olla uutisotsikon arvoinen asia, minkäänlaisessa julkaisussa (ks. esimerkiksi The Huffington Post 22.3.2010; MailOnline 15.11.2014).

2.2. Nainen ja luoto

Luonnollisuus vetoaa luontoon, muttei ole sitä. Luonnon kautta ikään kuin haetaan oikeutusta ja painoarvoa sanalle. Luonto itsessään on kuitenkin jotain aivan muuta, viiliä ja hallitsemattomaa.

Kesyttämättömänä luonto on arvaamaton ja sen vuoksi kauhea. Sitä pidetäänkin kulttuurin vastakohtana, sillä toisin kuin luonto, kulttuuri on ihmisen hallinnassa. Nainen on perinteisesti liitetty lähemmäs luontoa kuin ruumiittomana nähty mies (Griffin 1984; Ortner 1974). Nainen vaikuttaa olevan miestä ruumiillisempi olento ja sen vuoksi sidotumpi luontoon. Dikotomiat mies–nainen ja kulttuuri–luonto vertautuvatkin hyvin selvästi toisiinsa, ja samoin kuin kulttuurin on pidettävä luonto hallinnassaan (Ortner 1974: 87), on miehellä perinteisesti ollut oikeus hallita naista. Sherry Ortner pohtii artikkelissaan *Is Female to Male as Nature is to Culture?* (1974) naisen alemmuuden universaaliutta ja palauttaa sen käsitykseen naisen ja luonnon yhteydestä. Hänen mukaansa ainoastaan naisen ja luonnon samaistuminen toisiinsa voi tyydyttävästi selittää kulttuurista toiseen toistuvan arvoasetelman, sillä kaikki kulttuurit, kuinka erilaiset ja erilaisia arvoja painottavat tahansa, pitävät järjestelmällisesti luontoa itseään vähempiarvoisena. (1974: 69–72.)

Todellisuudessa nainen ei ole sen lähempänä luontoa kuin mies: molemmilla on tietoisuus, molemmat ovat kuolevaisia (Ortner 1974: 86). On kuitenkin helppo päätellä, miksi vaikuttaa siltä, että sukupuolet eroavat merkittävästi toisistaan luontosuhteen ja sen läheisyyden perusteella. Naisen ruumis ja sen toiminnot kun näyttävät yhdistävän hänet erityisen lähelle luontoa. Merkittävä yksittäinen syy tähän on naisen asema ihmislajin jatkumisen ja uuden elämän tuottamisen kannalta. Naisen ruumis ei ole ainoastaan yksilön ruumis: se on lisääntyvä ja näin ollen uuden elämän ruumis. Rinnat ja kohtu eivät ole olemassa naista itseään varten, vaan ne on varattu seuraavalle sukupolvelle. Itse asiassa ne tuottavat naiselle usein vaivaa ja kipua. (Ortner 1974: 74–76.) Juuri lisääntymiskykynsä vuoksi ihmisnainen samaistuu helposti muihin eläinnaaraisiin. Kaikki nisäkkäät kantavat jälkeläisiään, synnyttävät ja imettävät heitä, eikä nainen tee tästä poikkeusta. Myös kuukautisrytmin ja kuunkierron lomittuminen toisiinsa luo osaltaan kuvaa luontoon kiinnittyneestä naisesta, joka on enemmän sidoksissa maalliseen kuin kulttuuriseen. Maallisen naisen onkin katsottu olevan fyysisen ruumiinsa hallittavissa, toisin kuin kulttuuriin yhdistetyn miehen (Roberts et al 2002: 132).

Kuten yllä on jo mainittu, on nainen universaalin ajattelun mukaan lähempänä luontoa kuin mies. Ortner muistuttaa kuitenkin toistuvasti, että vaikka nainen yhdistetään luontoon, hän ei ole sen kanssa yhtä, vaan asemoituu sen ja kulttuurin väliin (1974: 75–76, 79–80). Tuolla kuvitellulla sijoittumisella on kuitenkin hyvin suuri merkitys, sillä sitä pidetty oikeutuksena naisen miestä heikommalle asemalle.

2.3. Likainen luonto

Ajatellaan, että luonto on hallitsematonta ja kulttuuri hallittua. Hallittu yhdistyy järjestykseen ja puhtauteen, kun taas hallitsematon kaaokseen ja saastaan. Tämän ajatuksen mukaan luontoa voidaan pitää likaisena. Lika ei sovi järjestyneeseen kulttuuriin, joten siitä on pyrittävä eroon tai vähintäänkin saatava hallintaan. Ajatuksesta huolimatta, mikään ei kuitenkaan ole itsessään likaista, vaan likaiseksi nimetään se, minkä katsotaan uhkaavan järjestystä (Palin 1996: 231). Likaiseksi nimeäminen (samoin kuin luonnolliseksi) on täten hallitsemista. Tietty asia suljetaan jälleen kerran ulkopuolelle nimeämällä, ja nimeen liittyvillä arvoilla oikeutetaan tuollossulkeminen.

Luontoon yhdistyvää naisruumista on perinteisesti pidetty monissa kulttuureissa saastaisena (Palin 1996: 231). Saastainen saastuttaa myös ympäristönsä, joten saastuttamisen uhka johtaa naisruumiin rajoittamiseen ja kontrollointiin (Ussher 2006: 6). Naisen on hallittava ruumistaan sekä piilotettava ja kiellettävä sen toiminnot tullakseen hyväksytyksi osaksi kulttuuria ja yhteiskuntaa. Ollakseen puhdas on ruumis erotettava luonnosta. Kaikki luontoon viittaava yhdistää sen likaiseen, ei-erilliseen, ei-pyhään ja ei-symboliseen. (Kristeva 1982:102.)

3. Kauhea abjekti

3.1. Abjekti?

Abjekti ei ole subjekti eikä objekti. Se on vastakohta minälle, mutta ei kuitenkaan ole objektin tavoin selkeästi sen ulkopuolella. (Kristeva 1982: 1.) Abjekti on rajalla ja uhkaa siksi rajan olemassaoloa.

Abjekti liittyy lapsen kehitykseen ja subjektin muotoutumiseen. Abjektio, ulos heittäminen tapahtuu lapsen siirtyessä semioottisesta symboliseen järjestykseen. Semioottisessa vaiheessa subjekti ei ole erillinen objektista (Palin 1996: 232) ja lapsi on yhtä äidin ruumiin kanssa. Semioottinen on viettien hallitsemaa, ruumiillista, maternaalista. Se tiedostamaton, esikielellinen vaihe, jossa asioilla ei ole nimiä. (Ronkainen 2001: 70.) Nimeämättöminä asioita ei voi hallita eikä ole mahdollista selkeästi erottaa yhtä toisesta ja minää sinusta. Subjekti muotoutuukin vasta symboliseen järjestykseen ja kieleen siirryttäessä. Kieleen siirtyminen on kulttuuriin siirtymistä. Lapsi alkaa erottaa asiat toisistaan ja itsensä niistä. Hän torjuu äidin ruumiin ja alkaa pitää sitä vastenmielisenä. Aiempi symbioottinen suhde edustaa abjektiota, jossa muista erillinen identiteetti ei ole vielä muodostunut. (Palin 1996: 232.)

Abjekti ei ole minä eikä se ole toinen, mutta se ei kuitenkaan ole ei-mitään; se on jotakin (Kristeva 1982: 2). Abjekti ei kunnioita rajoja tai sääntöjä. Se ei ole objektin lailla selkeästi subjektista erillinen, joten minä ei samaan tapaan

pysty suojaamaan siltä itseään. Abjektin olemassaolo uhkaakin identiteettiä ja järjestystä, ja siksi se on kiellettävä. (Kristeva 1982: 4.) Ilman tuota kieltämistä eroa sisä- ja ulkopuolen, oikean ja väärän, puhtaan ja likaisen välille ei voida tehdä (Ronkainen 2001: 70). Ihminen hallitsee ympäristöään kategorisoimalla sitä, joten välitilaan sijoittuva ja selkeät rajat kyseenalaistava abjekti uhkaa luotua järjestystä. Abjektiksi tekeminen ja sen kieltäminen tekee kuitenkin kategorioista mahdollisia, sillä rajapinnan poistaminen puhdistaa hallitsemattoman olemassaolon (Ronkainen 2001: 71).

3.2. (Nais)ruumiin abjektius

Abjekti rikkoo subjektin ja objektin rajan ja uhkaa sitä. Ruumis puolestaan pyritään näkemään kiinteänä ja selkeästi subjektille kuuluvana. On olemassa minä ja toinen; minän ruumis, joka kuuluu minälle ja jota minä hallitsee, ja joka on erillinen toisen ruumiista. Todellisuudessa ruumiin rajat eivät kuitenkaan ole pitävät, vaan ovat itse asiassa usein varsin epäselvät: Ei esimerkiksi ole yksiselitteistä, kuuluvatko kynnet ja hiukset varsinaiseen ruumiiseen. Myös erilaiset eritteet kuuluvat epäselvälle raja-alueelle. Ne ovat lähes samanaikaisesti sisällä ja ulkona ja paljastavat hallitsemattoman rajattomuuden (Palin 1996: 231–232). Eritteet muistuttavat myös ruumiin lihalisuudesta ja siten sen yhteydestä luontoon. Luonnossa mikään ei ole ilkuista. Eikä ruumiskaan ole pysyvä tai staattinen, vaan jatkuvasti (sisäisessä) liikkeessä. Ihminen ei hallitse tuota liikettä, joka puolestaan kertoo ajan kulumisesta ja kuolevaisuudesta. Mikään ei näet liiku ikuisesti.

Sekä nais- että miesruumis tuottaa tahdosta riippumatta erilaisia eritteitä: virtsaa, ulostetta, oksennusta. Kuitenkin miesruumista pidetään pitävänä (Palin 1996: 231) ja naisruumista vuotavana ja pettävänä (Ronkainen 2001: 80). Tämä palautuu mielikuvaan hallitsemattomasta ja kontrollintia vaativasta naiseudesta, jolla on puolestaan oikeutettu ja oikeutetaan naisen heikompa yhteiskunnallista asemaa ja rajoitettua toimijuutta. Yksi ruumiin erite tekee selkeästi tämän eron nais- ja miesruumiin välille: kuukautisveri. On kyseenalaista palauttaa monimutkaista ja -kerroksista valtarakennelmaa yhteen tekijään, eikä niin ole tarpeellista tehdäkään. Ruumiin abjektiutta käsiteltäessä henkeä vaarantamatta vuotava veri on kuitenkin merkittävä erottava tekijä sukupuolten välillä.

4. Karvainen nainen

4.1. Naisellinen nainen

Ihmisen iho on karvainen. Karvat voivat olla pieniä ja huomaamattomia tai tummia ja näkyviä. Niitä voi olla paljon tai vähän. Niitä kuitenkin on, eivätkä sukupuolet eroa toisistaan tämän asian suhteen. Kuitenkin karvaisuuteen suhtaudutaan hyvin eri tavalla sen perusteella, tulkitaanko ihminen mieheksi vai naiseksi. Naisen iholla karva on ylimääräistä ja epätoivottua, vaikka se kasvaa sille täysin itsestään, ilman minkäänlaista vaivannäköä, tahtoa tai tietoisuutta. Naisruumiin karvattomuudesta onkin tullut normi, josta poikkeaminen herättää kohtuuttomalta tuntuva huomiota. Ainoat karvat, joka naisella hyväksytään, ovat päälleelle kasvavat hiukset. Muualla oleva karvoitus on vähintäänkin piilotettava, jollei halua joutua arvostelluksi tai leimatuksi. (Toerien–Wilkinson 2003.) Vaikka karvojen ajeleminen tai muunlainen poistaminen saattaakin tuntua vähäpätöiseltä asialta, se on merkittävää normatiivisuutensa vuoksi. Normilla rakennetaan tietynlaista, hyväksyttyä naisellisuutta, eikä siitä poikkeaminen ole seuraamuksetonta.

Karvainen nainen tuomitaan helposti epänaisekseen (Toerien–Wilkinson 2003: 334), epänaiseksi. On kuitenkin olemassa ihmisiä, jotka ovat karvaisia ja silti selkeästi naissukupuolen edustajia. Jotta olisi tästä tosiseikasta huolimatta

mahdollista ylläpitämään käsitys naisen ja karvan yhteenkuulumattomuudesta, on karvaisuus selitettävä tavalla tai toisella: nainen on laiska, miehekäs, likainen, lesbo, feministi, hän kärsii jonkinlaisesta sairaudesta (Toerien–Wilkinson 2003: 341). Karva selitetään näin poikkeukseksi: aidon naisen iho on edelleen sileä ja sängetön. Selittely on selkeän arvottavaa. On olemassa oikea ja väärä tapa, ja väärä vaatii aina jonkinlaisen selityksen ja perustelun. Näin todellinen naisruumis kielletään, sillä todellisuus ei ole itsestään karvaton, vaan karvattomana pysyminen vaatii jatkuvaa vaivannäköä. Vaivannäkö kuitenkin väheksytään pitämällä lopputulosta asioiden totena tilana. Siitä tehdään vaiettu velvollisuus, jonka laiminlyönnistä huomauteetaan. Naista muistutetaan, että hänen vartalonsa ei ole hyväksyttävä sellaisenaan (Toerien–Wilkinson 2003: 334), vaan se on muokattava sellaiseksi.

Ristiriita karvan ja naisellisuuden välillä syntyy ainakin osittain siitä, että karvaisuus nähdään yleisesti ottaen miehisenä ominaisuutena. Miehillä karva viestii voimasta ja viriiliydestä (Toerien–Wilkinson 2003: 337). Nämä mielikuvat selittyvät karvan jatkuvalla, taukoamattomalla kasvulla sekä sillä, että kasvu lisääntyy huomattavasti sukukypsyysyden saavuttamisen jälkeen (mp.). Karvan määrä ei kuitenkaan lisäännä puberteetin aikana yksinomaan miehillä, vaan sama kehitys on nähtävissä myös naisilla. Kuitenkin, koska karvaisuus yhdistetään juuri miehiseen aktiivisuuteen ja aikuisuuteen, on johdonmukaista, että se kielletään heikompana pidetyltä sukupuolelta. Naisen on poistettava ”ylimääräinen” karvoituksensa ja lähes kiellettävä sen olemassaolo. Ajeltu nainen on kesytetty ja vaaraton. Hän muistuttaa esipuberteettista lasta, eikä tällaisena uhkaa ympäristöään. Karvojen mukana poistetaan myös naisen seksuaalisuus, sillä hänen on perinteisesti odotettu olevan tälläkin saralla miestä passiivisempi. (Toerien–Wilkinson 2003: 337–338.)

4.2. Karva abjektina

Karva kasvaa ihon pinnalla. Se ei ole erite, koska se ei itsestään eroa ruumiista, mutta ei myöskään ole ruumiinosa. Karva on rajapinnalla eikä kuulu selkeästi subjektiin, muttei myöskään ole siitä erillinen objekti. Se voidaan siis tässä mielessä luokitella abjekiksi.

Uhkaavuus ja siitä seuraava kieltäminen liittyvät merkittävänä osana abjektiin. Tältä kannalta katsoen karvan abjektius ei olekaan selkeän yksiselitteistä. Vaikuttaa näet siltä, että karvalla on abjektisia piirteitä yksinomaan naisruumiin pinnalla. Miehen iholla se sitä vastoin saa usein positiivisia merkityksiä: karvoitus viittaa voimaan, viriiliyteen, aikuisuuteen ja valtaan. Nämä ovat kaikki ominaisuuksia, joiden ei perinteisesti ole katsottu kuuluvan naiselle, vaan ne on pyritty kieltämään nimeämällä ne epänaisselliseksi. Karvaan liitetty miehisyyksyys saakin sen uhkaamaan yksinomaan perinteistä naissubjektia. Ollakseen oikeanlainen, naisellinen nainen on täytettävä hyvin tarkkaan määrätty ehdot. Naissubjektuuden sisällä onkin hyvin vähän liikkumavaraa, sillä pienimpäänkin poikkeamaan kiinnitetään huomiota (ks esimerkiksi MailOnline 29.6.2014).

Karva näyttää uhkaavan naisidentiteettiä, ja se onkin perusteltua luokitella naisen abjekiksi. Mikäli oikea nainen on karvaton, kyseenalaistaa karvaisuus naiseuden. Jottei tätä tapahtuisi, on objekti kiellettävä ja poistettava. Abjektuudesta huolimatta karvaa kohtaan tunnettu kammo ei palaudu selkeästi kuoleman- tai yleiseen subjektiuden menettämisen pelkoon. Vaikka karva turkin kaltaisena muistuttaakin ihmisen eläimellisyydestä, ja sen jatkuva kasvu on liikettä, joka ei voi jatkua ikuisesti, selkeä sukupuolittuminen palauttaa abjektuuden täysin yhteiskunnassa vallitseviin valta- ja arvoasetelmiin. Miehellä karvankasvu kun on jopa toivottua ja identiteettiä tukevaa. Karvattomana mies saattaa ehkä menettää osan miehisyydestään, mutta miesidentiteetin sisällä on kuitenkin huomattavasti enemmän liikkumavaraa kuin naisidentiteetin, sillä se sietää enemmän erilaisuutta.

4.3. Karva-asenteet

Paine karvojen ajeluun saattaa tuntua pieneltä ja merkityksettömältä asialta muun naiseen kohdistuvan syrjinnän ja sukupuolten välisen epätasa-arvon keskellä. Normatiivisuus tekee siitä kuitenkin huomionarvoisen asian, samoin sen huomaamattomuus. Kun jotakin tapaa tai toimintaa pidetään itsestäänselvyytenä, siihen ei kiinnitetä huomiota eikä sitä näin ollen kyseenalaisteta. On totta, että karvaton ihanne on melko merkityksetön naiseen kohdistuvan väkivallan, työelämässä tapahtuman syrjinnän ja seksuaalisen häirinnän rinnalla, mutta se on kuitenkin hyvä tunnustaa yhdeksi naisen ruumiiseen kohdistuvan hallinnan muodoksi,

Ehkä juuri näennäisen vähäpätöisyytensä vuoksi karva-aihetta on toistaiseksi tutkittu melko vähän. Sekä Marika Tiggemann ja Christine Lewis (2004) sekä Susan Basow ja Amie Braman (1998) ovat kuitenkin tutkineet naisen ruumiin karvoitukseen kohdistuvia asenteita korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Kumpikin tutkijapari huomioi naisen karvojen ajelun yleisyyden ja normatiivisuuden.

Basow ja Braman (1998) tutkivat kyselylomakkeen avulla yhdysvaltalaisten korkeakouluopiskelijoiden asenteita naisen karvoja kohtaan sekä sitä, miten hyvin karvoitus havaitaan. Kyselyyn osallistujille näytettiin toinen kahdesta videovaihtoehdosta. Kummassakin sama kaksiosaiseen uimapukuun pukeutunut valkoinen nainen nousi altaasta ja kuivasi itsensä pyyhkeeseen. Kamera kuvasi hänet hitaasti päästä varpaisiin. Videot olivat muuten identtiset, mutta toisessa naisella oli näkyvää karvoitusta jaloissa ja kainaloissa ja toisessa ne oli ajeltu karvattomiksi. (Basow–Braman 1988: 638–639.) Videon katselun jälkeen osallistujan asenteita kysyttiin moniosaisella lomakkeella (Basow–Braman 1988: 639). Tulokset tukevat Basow’n ja Bramanin oletusta, että karvaisena nainen koetaan vähemmän viehättäväksi ja puoleensavetäväksi kuin karvattomana. Lisäksi vastaajat, jotka olivat nähneet naisen karvattomana, pitivät häntä sosiaalisempana ja älykkäämpänä kuin vastaajat, jotka näkivät hänet karvaisena. Karvaisuus ja karvattomuus vaikuttivat myös siihen, miten iloisena ja positiivisena nainen nähtiin: karvainen nainen arvioitiin karvatonta negatiivisemmaksi. (Basow–Braman 1988: 640–643.) Karvojen ajelun normatiivisuudesta puolestaan kertoo osaltaan se, että karvaisuuteen havaittiin useammin kuin karvattomuus (Basow–Braman 1988: 640).

Tiggemannin ja Lewisin (2004) tutkimus on toteutettu etelä-australialaisessa yliopistossa, jossa noin kaksisataa perustutkinto-opiskelijaa osallistui tutkijoiden kyselytilaisuuteen. Mies- ja naisvastaajilla oli erilaiset lomakkeet, miehillä hieman naisia lyhyempi. Kaikilta vastaajilta kysyttiin karvaisiin naiseen kohdistuvista asenteista, yleisistä syistä naisten karvanpoistoon sekä

karvojen vastenmielisyydestä. Lisäksi naisilta kysyttiin omasta karvanpoistosta sekä sen syistä (Tiggemann–Lewis 2004: 382–383). Tutkimustuloksista käy ilmi, että huomattava enemmistö kyselyyn osallistuneista naisista poisti omat kainalo- ja säärikarvansa, syyt liittyivät pääasiassa naisellisuuteen ja puoleensavetävyyteen. Tästä poiketen, muiden naisten katsottiin poistavan karvansa sosiaalis-normatiivisista syistä. Kaiken kaikkiaan sekä nais- että miesvastaajien asenne naisen ihokarvoja kohtaan vaihteli neutraalista hieman negatiiviseen. (Tiggemann–Lewis 2004: 384–385.) Tiggemannin ja Lewisin tutkimustuloksissa mielenkiintoista on erityisesti naisten suhtautuminen omaan ja muiden karvanpoistoon. Oman karvanpoiston katsottiin olevan henkilökohtainen valinta, joka perustuu miellyttävyyteen, kun taas muiden ajateltiin olevan alttiimpia sosiaaliselle paineelle (Tiggemann–Lewis 2004: 385). Omaa heikkoutta normin edessä ei siis ainakaan haluttu myöntää.

5. Verinen nainen

5.1. Veri abjektina

Kaikista naisruumiin eritteistä kuukautisveri on ehkä kaikkein selvimmin abjekti. Itse asiassa se saattaa olla abjektisin kaikista ihmisruumiin eritteistä, mikä johtaa siihen, että naisruumis on miesruumista abjektisempi. Kuukautisten aikana kohdun limakalvo poistuu ruumiista verisenä vuotona. Elävä ja terve ruumis siis vuotaa verta, vaikka se muuten pyrkii pitämään sen sisällään.

Vuotava, rajaton ja erittävä ruumis uhkaa käsitystä erillisestä ja hallitusta subjektista (Ussher 2006: 6). Kuukautiset uhkaavat subjektia monella tasolla, sillä rajattomuuden lisäksi vuotava veri muistuttaa kuolemasta. Kuolema tuhoaa subjektin ja kyseenalaistaa käsitykset sen pysyvyydestä ja ikuisuudesta. Veren vuoto voikin olla kuolemanvaarallista, ja se pyritään yleensä tukahduttamaan mahdollisimman nopeasti. Naiset kuitenkin vuotavat verta kuukausittain usean päivän ajan ilman minkäänlaista hengenvaaraa. Tämän vuoksi onkin ymmärrettävää, että kuukautisvuotoa itsessään on perinteisesti pidetty uhkaavana. Siihen on liitetty erilaisia uskomuksia ja sillä on katsottu olevan yliluonnollisia voimia. Nämä voimat eivät kuitenkaan ole tehneet naisista yhteisön silmissä arvostetumpia tai voimakkaampia, täysin päinvastoin. Pisaran kuukautisverta on esimerkiksi uskottu tappavan kasvit ja eläimet, eikä nainen saanut kuukautistensa aikana nostaa vettä kaivosta, jottei se kuivuisi. Kaiken kaikkiaan nainen on ollut kuukautistensa aikana tuhoava, pilaannuttava ja sairastuttava. (Chrisler 2011: 203; Roberts et al 2002: 132.)

Vaikka kyseisenlaisista uskomuksista on nykypäivänä päästy yleisesti eroon, ovat kuukautiset yhä jonkinlainen uhka ja tabuaihe. Kuukautiset ja kuukautisveri ovat esimerkiksi useissa kauhuelokuvissa keino kauhun luomiseen (Creed 1993: 14). Tabun asemasta kertoo myös se, että Instagram-kuvienjakopalvelu poisti hiljattain kuvan, jossa sängyllä makaavan naisen housuissa ja lakanassa on verinen tahra kuukautisten merkinä. Instagram perusteli kuvan poistoa yhteisön säännöillä, jotka muun muassa kieltävät loukkaavan materiaalin julkaisun (ks. esimerkiksi The Telegraph 30.3.2015). Kuva ei kuitenkaan selkeästi rikkonut mitään Instagramin säännöistä: se on jakajansa oma ja siinä oleva nainen on täysissä pukeissa. Ainoa selkeä syy kuvan poistoon on näin ollen se, että palvelun mielestä kuukautiset itsessään koetaan sääntöjä loukkaavina. Kuvan poisto toi kuitenkin sille valtavasti julkisuutta, ja se on jaettu ja tapahtumaa on kommentoitu laajalti (ks. esimerkiksi The Independent 1.4.2015, BBC 4.5.2015 ja The Huffington Post Canada 27.3.2015).

5.2. Vuotavaan naiseen asennoituminen

Vaikka naisten omia kuukautisiin liittyviä kokemuksia on tutkittu, ovat kuukautisten kulttuuriset merkitykset ja se, miten naisiin suhtaudutaan kuukautisten aikana, jääneet vähemmälle huomiolle (Roberts et al 2002: 133). Tomi-Ann Roberts, Jamie Goldenberg, Cathleen Power ja Tom Pyszczynski (2002) keskittyvät yhdysvaltalaisten opiskelijoiden keskuudessa tehdyssä tutkimuksessaan kuitenkin juuri jälkimmäisiin.

Tutkimusryhmän lähtöoletuksena on, että tieto naisen kuukautisista vaikuttaa negatiivisesti siihen, miten häneen suhtaudutaan ja miten hänet arvioidaan, ja että häneen pyritään lisäksi pitämään fyysistä etäisyyttä. Naisten voisi olettaa suhtautuvan kuukautisiin positiivisemmin tai neutraalimmin kuin miesten, mutta koska kummankin sukupuolen edustajat sosiaalistuvat samaan kulttuuriin, joka suhtautuu naisen kuukautisiin tietyllä tavalla, ei miesten ja naisten asennoitumisen oleteta eroavan merkittävästi toisistaan. (Roberts et al 2002: 133.)

Osanottajat osallistuivat tutkimukseen kahden muun ihmisen läsnä ollessa. Toinen paikalla olijoista oli tutkimuksen vetäjä ja toinen tutkimusavustaja, jonka osallistujat kuitenkin kuvittelivat olevan heidän itsensä tapaan tutkimukseen osallistuja. Sekä osallistuja että avustaja täyttivät kaksi kyselyä, joista ensimmäinen mittasi osallistujien identifioitumista stereotyyppiseen feminiinisyys- ja maskuliinisuuteen. Toisessa osallistujia pyydettiin arvioimaan tutkimusparin pätevyyttä sekä antamaan ensivaikutelma siitä, kuinka paljon he tästä pitävät. Näiden kahden kyselyn välissä tutkimuksen vetäjä poistui hetkeksi huoneesta, minä aikana avustaja huulirasvaa ottaessaan pudotti kassistaan joko tamponin tai hiuspinnin. Kyseilytilaisuuden päätyttyä sekä avustaja että osallistujaa pyydettiin istuutumaan aulaan, jossa oli viisi tyhjää tuolia. Ensimmäisenä tilasta lähtenyt avustaja istui aina ensimmäiselle. (Roberts et al 2002: 134.)

Tutkimus paljastaa, että ne opiskelijat, jotka näkivät avustajan pudottavan laukustaan tamponin reagoivat häneen negatiivisemmin kuin ne, joiden läsnä ollessa laukusta putosi hiuspinni (Roberts et al 2002: 135–136). Tamponin pudottaminen ei suoranaisesti kerro, että naisella olisi kyseisenä hetkenä kuukautiset, mutta antaa kuitenkin olettaa niin. Tamponin pudottaneena nainen arvioitiin pätemättömämmäksi ja vähemmän miellyttäväksi kuin hiuspinnin pudottaneena. Lisäksi häneen pyrittiin jossakin määrin pitämään fyysistä etäisyyttä. Tämä kävi ilmi siitä, miten monta tuolia osallistuja jätti itsensä ja avustajan väliin aulaan istuessaan. Suhtautuminen ja arviointi oli samansuuntaista niin nais- kuin miesosallistujien keskuudessa. (mp.)

6. Lopuksi

Kauhea nainen ei voi näyttää itseään. Kauheus on poistettava ja peitettävä, jolloin jäljelle jää ”nainen”. Tuo naiseus on kuitenkin muokattua.

Naisruumiin abjektius ei ole vain sukupuolentutkimukseen kuuluvaa teoreettista puhetta. Kammosta kumpuavilla asenteilla on hyvin konkreettisia vaikutuksia siihen, miten nainen nähdään ja mitä häneltä hyväksytään. Ne vaikuttavat siihen, miten häneen suhtaudutaan tilanteessa, jossa normia ei ole noudatettu. Terve nainen vuotaa verta. Nainen kasvaa karvaa. Vaikenemalla näistä asioista hän kieltää osan itsestään. Puhuminen onkin tärkeää, jotta nainen voi tuntea itsensä hyväksytyksi sellaisenaan, muokkamattomana.

Puhuminen saattaa olla sanallista, tai kuvilla näyttämistä. Tärkeintä on, että aihetta pidetään esillä niin kauan, ettei siihen kiinnitetä enää mitään huomiota. Taiteella näyttäminen on yksi keino pitää keskustelua yllä. Taiteen voimana on sen kyky olla tarvittaessa hyvinkin epäsuora ja viitteellinen, ja toisaalta tilanteen vaatiessa se pystyy heittämään epämukavan aihe suoraan katsojan silmille, jolloin kieltämiselle ei jää mahdollisuutta. Kun huoneessa seisoo alaston nainen, jonka jalat valuvat punaista viivaa tai joka täyttyy pienistä viivoista, herää katsojassa toivottavasti kysymys, miksi. Miksi niin banaalit kuvat on koettu tarpeelliseksi heijastaa pinnalle? Miksi edessä on Kauhea nainen?

Basow, Susan A. – Braman, Amie C. 1998: Woman and Body Hair. *Social perceptions and attitudes*. *Psychology of Women Quarterly* 22(4), s. 637–645.

BBC 4.5.2015 = Holden, Steve 2015: Instagram period photo: Woman who took it says she wasn't being 'provocative'. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 16.4.2015.] Saatavissa: <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/32105388/instagram-period-photo-woman-who-took-it-says-she-wasnt-being-provocative>.

Chrisler, Joan C. 2011: Leaks, Lumps, and Lines: Stigma and Women's Bodies. *Psychology of Women Quarterly* 35(2), s. 202–214.

Creed, Barbara 1993: *The Monstrous-Feminine. Film, feminism, psychoanalysis*. Routledge; Lontoo, New York.

Griffin, Susan 1984: *Woman and Nature. The Roaring Inside Her*. The Women's Press Ltd., Lontoo.

Kielitoimiston sanakirja [Online.] [Viitattu 11.3.2015.] Saatavissa: <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/>

Kristeva, Julia 1982: *Powers of Horror. An essay on abjection*. Eng. Leon S. Roudiez. Columbia University Press, New York.

Lewis, Christine – Tiggemann, Marika 2004: Attitudes towards Women's Body Hair: Relationship with Disgust Sensitivity. *Psychology of Women Quarterly* 28(4), s. 381–387.

MailOnline 29.6.2014 = Pocklington, Rebecca 2014: Lily Allen flaunts her hairy armpits, plus 11 more famous faces who forgot to shave. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 11.4.2015.] Saatavissa: <http://www.mirror.co.uk/3am/celebrity-news/11-celebrities-hairy-armpits-julia-3784706>

MailOnline 15.11.2014 = Carballo, Charlie 2014: Doing it like Madonna! Scout Willis reveals unshaven armpit during workout with sisters (just like Madge and Julia Roberts). [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 11.3.2015.] Saatavissa: <http://www.dailymail.co.uk/tvshowbiz/article-2835387/Scout-Willis-reveals-unshaven-armpit-workout-sisters-just-like-Madge-Julia-Roberts.html>

Ortner, Sherry B. 1974: Is Female to Male as Nature is to Culture?. *Woman, Culture and Society*, s. 68–87. Toim. M.Z. Rosaldo ja L. Lamphere. Stanford University Press; Stanford, CA.

Palin, Tutta 1996: Ruumis. *Avainsanat*. 10 askelta feministiseen tutkimukseen, s. 225–244. Toim. Anu Koivunen ja Marianne Liljeström. Vastapaino, Tampere.

Roberts, Tomi-Ann – Goldenberg, Jamie L. – Power, Cathleen – Pyszcynski, Tom 2002: "Feminine Protection": The Effects of Menstruation on Attitudes Towards Women. *Psychology of Women Quarterly*, 26(2), 131–139.

Ronkainen, Suvi 2001: *Naiseuden inho*. Nainen / naisuus / naisellisuus, s. 63–89. Toim. Tuula Gordon, Sanna Kivimäki, Minna Nikunen ja Riitta Pirinen. Tampere University Press.

The Guardian 21.1.2015 = Cocozza, Paula 2015: Menstruation: the last great sporting taboo. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 20.4.2015.] Saatavissa: <http://www.theguardian.com/sport/shortcuts/2015/jan/21/menstruation-last-great-sporting-taboo>

The Huffington Post 22.3.2010 = Mo'Nique Doesn't Believe In Leg Shaving. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 11.3.2015.] Saatavissa: http://www.huffingtonpost.com/2010/01/20/monique-goes-all-natural_n_429842.html

The Huffington Post Canada 27.3.2015 = Zamon, Rebecca 2015: Rupri Kaur's Period Photo On Instagram Sparks Change. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 16.4.2015.] Saatavissa: http://www.huffingtonpost.ca/2015/03/27/rupi-kaur-instagram-photo_n_6953770.html

The Independent 1.4.2015 = Cafolla, Anna 2015: I'm a girl and I have periods, whether Instagram likes it or not. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 16.4.2015.] Saatavissa: <http://www.independent.co.uk/voices/comment/im-a-girl-and-i-have-periods-whether-instagram-likes-it-or-not-10149494.html>

The Telegraph 30.3.2015 = Sanghani, Radhika 2015: Instagram deletes woman's period photos - but her response is amazing. [Verkkoartikkeli.] [Viitattu 16.4.2015.] Saatavissa: <http://www.telegraph.co.uk/women/womens-life/11503621/Instagram-deletes-womans-period-photos-her-reply-is-great.html>

Toerien, Merran – Wilkinson, Sue 2003: Gender and Body Hair: Constructing the Feminine Woman. *Women's Studies International Forum* Vol. 26 No. 4, s. 333 – 344.

Ussher, Jane M. 2006: *Managing the Monstrous Feminine. Regulating the reproductive body.* Routledge; Lontoo, New York.